

Arne Jørgensen (red.): *Mennesker og begivenheder i Esbjergs historie*. 1949. (Jespersens boghandel).

I anledning af Esbjergs halvtredsårs jubilæum som købstad, nytårsdag 1949, udsendte »Foreningen til Esbjergs Forskønnelse« under redaktion af viceinspektør Arne Jørgensen den foreliggende bog. Den er sammensat af erindringer af kendte og ukendte esbjergensere, der har levet med i byens historie. Særlig nyt, der kan have interesse for andre end gamle Esbjergfolk, bringer den ikke. Der er dog grund til at fremhæve fhv. borgmester M. Mortensens erindringer fra næsten fyrre års medlemskab i byrådet. Han giver et levende, omend lidt upræcist billede af kommunalpolitikken i den lange udviklingsperiode, han har gjort med. Ud over dette afsnit har bogen næppe særlig interesse for en videre kreds, men nok for den, der føler sig knyttet til byen.

Vagn Dybdahl.

Aa. Rasch og P. P. Sveistrup: *Asiatisk Kompagni i den florissante periode 1772—1792*. Udg. 1948 af Institutet for Historie og Samfundsøkonomi. (I kommission hos Gyldendal).

På grundlag af et omfattende arkivmateriale giver forfatterne en fremstilling af kompagniets anden oktrojperiode. A. K.s indre historie med brydninger mellem kompagni og kommercekollegium og mellem direktion og aktionæregennemgås, kompagniets handel på Indien og Kina og den private handel på Indien skildres, selve skibsfarten og forretningslivet i faktoriet i Kanton og i Kolonier og faktorer i Ostindien beskrives. I disse afsnit fremlægges meget værdifuldt, hidtil ukendt stof.

Mest betydningsfuld er afsnittene om kompagniets økonomi, der belyser handelens finansiering og udbytte; der fremlægges materiale til belysning af den asiatiske handels betydning for vekselkursen og kompagniets medvirken i den valutapolitik, regeringen førte. Tabeller over A. K.s handel gengives, men læseren gøres opmærksom på, at A. K.s betydning for landets handelsbalance ikke kan læses af dem, uden at forfatterne tager stilling til, om det ved hjælp af andre kilder end kompagniets arkiv vil være muligt at danne sig et skøn over, hvad A. K. betyder for handelsbalancen.

I slutningskapitlet hævdes, at A. K. har haft større betydning for samfundets samlede økonomi end nogen anden virksomhed, og at det til en vis grad havde internationale dimensioner, men dokumentationen herfor i bogen er vag; spørgsmålet om den asiatiske handels betydning for valutakursen lades ubesvaret, og kompagniets internationale position vurderes ikke. Det er bogens svaghed, at den ikke i større grad inddrager materiale fra andre steder end A. K.s arkiv, således at virksomheden kunne stilles i relation til den nationale og internationale handel. Bogens hovedresultat er fremlæggelse af materiale. Kender man A. K.s uhyre arkiv, er det dog forståeligt, at opgaven er begrænset som angivet. Det er værdifuldt, at dette materiale er fremlagt og kommenteret så vidt.

Kamma Struwe.

Hans Lund (red.): *Folkestyrets Mænd*. 1949. (Det danske Forlag).

I anledning af grundlovens hundredårsdag 5. juni 1949 har Det danske Forlag under redaktion af højskoleforstander Hans Lund udsendt en bog om »Folkestyrets Mænd«. Det har været hensigten at skildre det danske folkestyres

historie gennem en række billeder af dets førende mænd. Bogen skal altså være populær, og den er blevet det i ordets gode forstand. Seminarieforsøger, dr. Asger Nyholm indleder med en skildring af trekløveret Orla Lehmann, D. G. Monrad og C. C. Hall; derefter skriver den konservative redaktør P. Stavnstrup om greve Frijs, Estrup og Christmas Møller, venstremanden, redaktør Martin Pedersen om Christen Berg, Frede Bojsen, J. C. Christensen, Niels Neergaard og Klaus Berntsen, den radikale redaktør Johs. Christiansen om Viggo Hørup, Zahle, Peter Munch og Ove Rode, og endelig socialdemokraten, rådmænd Oluf Bertolt om Louis Pio, Peter Knudsen, Jens Jensen og Thorvald Stauning. For hvert parti er der tillige en kort omtale af de ledende mænd i dag. Alle skildrede personer er således i gode hænder; som der står i forordet: arbejdet er udstykket bl. a. »for at kunne betro de forskellige afsnit til folk, der var sympatisk indstillet over for det stykke historie, de skulle behandle«. Denne sympatiske indstilling præger som helhed bogen. Men rigtignok således, at den skikkelse, der tegner sig skarpest, når man har sluttet læsningen, er den, der møder den mest kritiske vurdering hos sin skildrer, og den, der mindst fortjener at henregnes blandt »folkestyrets« mænd, nemlig Estrup. Mens det for de andre forfattere er naturligt at betone sammenhængen i partiets udvikling, har det for redaktør Stavnstrup været opgaven at vise, hvilke skæbnesvangre følger Estrups politik fik for den konservative indstilling i almindelighed og det konservative parti i særdeleshed. Estrup drev ved sin adfærd bondestanden ud i en langt mere radikal holdning end naturligt for den; han kørte på en måde sit parti i sæk. »Det var Estrups stejle politiske doktrinarisme, hans upåvirkelighed, hans mangel på smidighed og samlende evne, der hidførte hans partis forlis«, siger Stavnstrup, og han slutter sin fremragende analyse af Estrups politik med ordene: »Han troede, at alt ville være gjort med, at han lagde sig i et grundfjelds skikkelse midt i udviklingens strøm. Han forstod ikke, at strømmen ville søge udenom fjeldet og til sidst skylle grunden bort under det. Uden ham ville udviklingen have fået et jævner og roligere, et mere følgerigtigt, et til det danske folks sind og væsen bedre svarende forløb«. Denne bedømmelse rammer sikkert noget centralt.

Troels Fink.

M. Refslund Poulsen: Minder. 1949. (Det danske Forlag).

I Bovlund, Agerskov sogn, Haderslev amt, lever en anset sønderjysk personlighed, gårdejer Martin Refslund Poulsen. Før 1914 har han gjort en betydningsfuld indsats i kampen for at bevare jorden på danske hænder, i overgangsårene 1918—20 kæmpede han varmt på H. P. Hanssens side for en grænse-dragning i overensstemmelse med folkeafstemningens resultat, og efter 1920 har han været en af de solide støtter i bestræbelserne for at betrygge genfor-eningen.

Martin Refslund Poulsen har udgivet en bog, som han har kaldt »Minder«. Bogen handler imidlertid ikke om hans deltagelse i det offentlige liv og heller ikke, hvad man af det lidt uheldigt udstyrede omslag kunne få indtryk af, om § 5, men det er, som undertitlen nøgternt og stillfærdigt siger, »Person- og Folkelivsskildringer fra Nordslesvig«.

Det er blevet en ganske enestående bog. Et indtrængende gengivet, et rigt nuanceret og af dyb menneskelig forståelse præget billede af dagligliv i den nordvestlige del af Sønderjylland i sidste fjerdedel af forrige århundrede.

Martin Refslund Poulsens far var den kendte frimenighedspræst L. B. Poul-